

Ала победителитѣ поискали да извършатъ нѣщо, което би задоволило и християнитѣ въ Турция, та да не очакватъ освобождение отъ Русия. Споредъ това принудили султана презъ 1856 г. да издаде *хатихумаюнъ*. Приложението на този новъ турски законъ действително би задоволило голѣма частъ отъ християнскиѣ искания, но Турция не била способна за това. Хатихумаюнътъ останалъ мъртва буква. Това отново развълнувало българитѣ. Изразъ на това вълнение далъ капитанъ Дѣдо Никола Филиповски въ Търново. Той събралъ голѣма бунтовна дружина и потеглилъ по Балкана. Когато турцитѣ запитали стария войвода, защо се бунтува, той отговорилъ: да се изпълни хатихумаюнъ; да се дадатъ народни правдини, българска войска, премахване на тежкитѣ данѣци, унищожение на военния данѣкъ и спахилѣка; искаме българи владици и народна българска църква. Движението не сполучило. Въ Габрово дружината на капитанъ Никола била прѣсната. Обаче въ Европа се разчуло за възстанието, та руски и австрийски консули отъ Търново ходили на самото мѣсто да узнаятъ причинитѣ на бунтовното движение.

Следъ Севастополската война изморената и изтощена Русия гледала да има миръ на Балканитѣ. Русия трѣбвало да се реформира, да освободи селянитѣ отъ крепостничество, да въведе задължителния воененъ наборъ и да преустрои армията си. Възпрепятствувана къмъ Цариградъ, Русия обърнала очитѣ си къмъ Азия и започнала систематически да присѣдинява иновѣрни и инородни племена и княжества. И намѣсто Англия да стане съседка на Русия при Дарданелитѣ, тя станала такава въ Памиръ.

Това отклонение на руската експанзивностъ къмъ Азия имало голѣмо влияние за събитията въ Турция. Българскиятъ патриотъ Раковски подготвя революцията, но той не се обнадежва и подкрепя отъ Русия. За това той обръща погледи къмъ Сърбия, Черно гора, къмъ Ромъния и дори къмъ Гърция. Съ Русия той иска да се разбере, но напраздно. Нѣщо повече, той забележва нѣщо вредно за България отъ страна на по-голѣмата сестра. Русия изпжда черкези, татари, абази отъ своята държава и ги праща въ Турция, отъ която приема българи да засели Черноморскитѣ си брѣгове съ по-силенъ славянски елементъ. И Раковски енергично протестира противъ тази руска политика и чрезъ това внася въ българскитѣ революционни редове молецъ на съмнение и студенина. Любенъ Каравеловъ напуска Москва и отива въ Бѣлградъ при пълно убеждение за една югославянска федерация. Той се възхищава отъ идеитѣ на рускитѣ славянофили, но се съмнява относно политическата свобода на България подъ руско